

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 04 marca 2015r. Sąd Okręgowy w Warszawie postanowił niniejszą sprawę rozpoznać w postępowaniu grupowym.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w pierwszej kolejności uwagę należało zwrócić na jednorodność roszczeń dochodzonych przez członków grupy w niniejszym postępowaniu. Sąd Okręgowy podkreślił, iż spełnienie tej przesłanki wymaga w zasadzie wystąpienia przez wszystkich powodów o udzielenie ochrony prawnej w tej samej formie, a zatem zgłoszenia przez wszystkich członków grupy takiego samego żądania. Powodowie w niniejszym postępowaniu formułują dwa żądania - żądanie ustalenia nieważności czynności umorzenia 51,5 % jednostek rozrachunkowych oraz żądanie ustalenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę. Natomiast żądania te na rzecz każdego z powodów zostało sformułowane w sposób identyczny - są to roszczenia o ustalenie. Jako roszczenia tożsame należą do roszczeń tego samego rodzaju. Sąd Okręgowy uznał również, iż zasły okoliczności do uznania tożsamości podstawy faktycznej, jak i uznania, że powodowie w niniejszej sprawie posiadają status konsumenta oraz roszczenie jest dochodzone przez grupę powyższej 10 osób. Sąd Okręgowy wskazał, iż dokonanie wykładni celowościowej art. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym prowadzi do wniosku, że niewątpliwą intencją prawodawcy było ułatwienie (a nie utrudnienie) dochodzenia roszczeń konsumentom, czy osobom, które doznały szkody w związku z produktem niebezpiecznym lub czynem niedozwolonym. Tym samym wykładnia przepisów ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym winna być dokonana w taki sposób, aby dochodzenie takich roszczeń członkom grupy ułatwić.

Pozwany Skarb Państwa - Minister Pracy i Polityki Społecznej zaskarżył postanowienie w całości. Postanowieniu zarzucono naruszenie:

- art. 321 k.p.c. przez przyjęcie, że reprezentant grupy dochodzi w niniejszym postępowaniu ustalenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za czynności w wykonaniu dyspozycji art. 23 ustawy z dnia 06 grudnia 2013r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych oraz orzeczenie w tym zakresie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym

- art. 1 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym przez przyjęcie, że zachodzi opisana w tym przepisie sytuacja „dochodzenia roszczeń jednego rodzaju opartych na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej”, gdy poszczególni członkowie grupy dochodzą roszczeń od różnych pozwanych, a żaden z członków grupy, w tym w szczególności reprezentant grupy, nie kieruje swoich żądań w stosunku do wszystkich pozwanych

- art. 1 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, poprzez przyjęcie, że rozpoznawana sprawa stanowi sprawę o roszczenia o ochronę konsumentów.

Skarżący wniósł o uchylenie postanowienia w zakresie, w jakim odnosi się ono do ustalenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za czynności dokonane w wykonaniu dyspozycji art. 23 ustawy z dnia 06 grudnia 2013r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych oraz umorzenie postępowania w tym zakresie oraz zmianę w pozostałym zakresie zaskarżonego postanowienia przez odrzucenie pozwu. Postanowienie zostało również zaskarżone przez pozwanego Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie w całości. Postanowieniu zarzucono naruszenie:

- art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2009r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, poprzez przyjęcie, że zachodzi opisana w tym przepisie sytuacja „ dochodzenia roszczeń jednego rodzaju opartych na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej”, gdy poszczególni członkowie grupy dochodzą roszczeń od różnych pozwanych, a żaden z członków grupy w tym w szczególności reprezentant grupy, nie kieruje swoich żądań w stosunku do wszystkich pozwanych
- art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2009r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, przez przyjęcie, że rozpoznawana sprawa stanowi „sprawę o roszczenia o ochronę konsumentów”, o której mowa w tym przepisie
- art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez przyjęcie, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest przedsiębiorcą, a co za tym idzie, który w ogóle mógłby być stroną stosunków z konsumentami.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez odrzucenie pozwu.

W odpowiedzi na zażalenie pozwanego Skarbu Państwa - Ministra Pracy i Polityki Społecznej, reprezentant grupy wniósł o oddalenie zażalenia w całości oraz zasądzenie od pozwanego ad 1 na rzecz powoda zwrot kosztów postępowania zażaleniowego według norm przypisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Oba zażalenia nie zasługują na uwzględnienie.

Powód w pierwszej kolejności wniósł o ustalenie w trybie art. 189 k.p.c, że nieważna jest czynność prawna umorzenia jednostek rozrachunkowych zgromadzonych na rachunkach powodów prowadzonych przez objęte postępowaniem Otwarte Fundusze Emerytalne po uzyskaniu informacji od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o obowiązku przekazania tych środków na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych w wykonaniu dyspozycji art. 100 c Ustawy o OFE w brzmieniu nadanym przez Ustawę o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych(a), że nieważna jest czynność prawna przeniesienia tych środków na właściwy rachunek FUS w wykonaniu dyspozycji art. 111 c Ustawy o OFE znowelizowanego w drodze ustawy zmieniającej (b) oraz że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną powodowi czynnościami opisanymi powyżej (c). Powód sprecyzował roszczenie w zakresie roszczeń a i b, w ten sposób że wniósł o ustalenie w trybie 189 k.p.c. że nieważna jest czynność prawna umorzenia 51,5 % jednostek rozrachunkowych zapisanych na

dzień 31 stycznia 2014 roku na rachunku powodów prowadzonych przez objęte postępowaniem Otwarte Fundusze Emerytalne i przekazania aktywów w dniu 3 lutego 2014 roku o wartości odpowiadającej sumie wartości umorzonych jednostek rozrachunkowych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, działającego i w imieniu i na rzecz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dokonana w dyspozycji art. 23 Ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłat emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych.

Sprecyzowanie przez powoda roszczenia w powyższym zakresie nie stanowi o naruszeniu art. 321 k.p.c. gdyż Sąd Okręgowy nie przyjął za podstawę innego roszczenia niż wskazane przez powoda nawet po jego sprecyzowaniu. Poza tym samo określenie roszczenia w jednej czy też w drugiej formie nie stanowiło podstawy do rozstrzygnięcia o dopuszczalności rozpoznania niniejszej sprawy w postępowaniu grupowym, co czyni zarzuty pozwanego w tym zakresie bezzasadne. Skarżący wskazywał, iż powyższe sprecyzowanie roszczenia winno prowadzić do umorzenia postępowania wobec niego, gdyż powód miałby cofnąć powództwo względem Skarbu Państwa. Taka argumentacja nie zasługuje na uwzględnienie, ze względu na brak cofnięcia powództwa przez powoda oraz wyraźne wskazanie, iż precyzuje roszczenia zawarte w lit. a i b, co prowadzi do wniosku, iż roszczenie (lit. c) wobec Skarbu Państwa pozostało bez zmian. Sąd Okręgowy zatem nie był władny do orzekania w tym zakresie bez wyraźnego oświadczenia powoda o cofnięciu powództwa co do Skarbu Państwa.

Mając na uwadze treść samego roszczenia, nie zasługuje również na uwzględnienie zarzut naruszenia art 1 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym.

Instytucja postępowania grupowego winna znaleźć zastosowanie wszędzie tam, gdzie poszkodowana w wyniku jednego zachowania określonego podmiotu została duża grupa osób. W takiej sytuacji staje się możliwe wytoczenie jednego powództwa w interesie tej grupy. Celem postępowania grupowego jest kumulacja roszczeń wielu osób, które poniosły podobną szkodę w wyniku jednego zdarzenia, w jednym postępowaniu. Pomioty z grupy cechuje określona więź o charakterze podmiotowym i przedmiotowym. Więź podmiotowa dotyczy osób z grupy, które zostały poszkodowane w skutek jednego zachowania sprawcy. Osoby te dochodzą w postępowaniu grupowym roszczenia od jednego podmiotu (naruszyciela). Natomiast wspólność przedmiotowa jest związana z rodzajem naruszenia, które sprawia, że uzasadnione i możliwe zarazem jest wspólne dochodzenie roszczenia przez grupę. Natomiast więź istniejąca pomiędzy członkami grupy musi być oparta na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Kluczowe znaczenie ma zatem ustalenie jednorodności roszczeń indywidualnych członków grupy, co pozwala objąć ich pozewem grupowym. Natomiast oceny istnienia przedmiotowej i podmiotowej więzi dokonuje sąd. Roszczenia wszystkich tych osób muszą być oparte na jednakowej podstawie faktycznej, gdyż tylko wspólność podstawy dochodzonych roszczeń uzasadnia możliwość połączenia roszczeń w jednym postępowaniu grupowym. Do ustawowych warunków dopuszczalności powództwa grupowego należy zaliczyć: liczebność grupy (co najmniej 10 osób), jednorodność roszczeń członków grupy, określony

rodzaj spraw (roszczenia o ochronę konsumentów, z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, z tytułu czynów niedozwolonych), tożsamość podstawy faktycznej roszczeń członków grupy oraz ujednoczenia wysokości roszczenia każdego członka grupy, przy uwzględnieniu wspólnych okoliczności sprawy (jeżeli w postępowaniu grupowym dochodzone są roszczenia pieniężne).

Powyższe zaprezentowane przesłanki to tzw. warunki skuteczności powództwa grupowego, które są badane na etapie kwalifikacji pozwu grupowego. Warto również wskazać, że brak spełnienia chociażby jednej z przesłanek dopuszczalności postępowania grupowego wyłącza możliwość rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym. Jeżeli zatem sąd stwierdzi brak jednej z nich np. charakteru roszczenia z art. 1 ust. 2 ustawy zbędne staje się badanie, czy zaistniały pozostałe.

Wskazując, iż dochodzone roszczenia muszą być jednorodziejowe, należy ustalić czy chodzi o roszczenie materialnoprawne czy procesowe. Przy czym jednoznacznie można przyjąć, że roszczenie dochodzone w postępowaniu grupowym dotyczy roszczenia procesowego, czyli zgodnie z doktryną, twierdzenie powoda o istnieniu jakiegoś uprawnienia przedłożonego sądowi celem udzielenia mu ochrony prawnej. Natomiast jednorodziejowość wyrażona zostaje poprzez dochodzenie przez wszystkich powodów zasądzenia świadczenia albo ustalenia bądź ukształtowania stosunku prawnego lub prawa. Członkowie grupy muszą zatem zgłosić to samo żądanie - o zasądzenie świadczenia, o ustalenie istnienia lub nieistnienia określonego prawa lub stosunku prawnego, o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa. Zgodnie z orzecznictwem, ta sama podstawa faktyczna powództwa stanowi podstawowy (wyjściowy), zespół faktów uzasadniających roszczenie, zachodzi ona, gdy uzyskanie ochrony prawnej wiąże się z identyczną sytuacją bądź zdarzeniem. Bez wątpienia roszczenie powoda spełnia wymóg jednorodziejowości wynikający z art. 1 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczenia w postępowaniu grupowym. Na tą ocenę nie wpływa okoliczność, iż żaden członek z grupy nie kieruje żądania w stosunku do wszystkich pozwanych. Powództwo zawierające żądanie ustalenia odpowiedzialności pozwanego można określić mianem powództwa o prejudycjalnym charakterze. Pełne zaspokojenie roszczeń członków grupy nastąpi dopiero w drodze indywidualnie wszczynanych przez te osoby procesów. Źródłem roszczenia powoda jest to samo zdarzenie faktyczne polegające na umorzeniu 51,5 % jednostek rozrachunkowych zapisanych na dzień 31 stycznia 2014r. na ich rachunkach w OFE i przekazania tych aktywów w dniu 3 lutego 2014r o wartości odpowiadającej sumie wartości umorzonych jednostek rozrachunkowych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych działającego w imieniu i na rzecz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Względem pozwanych sformułowano takie samo brzmiące roszczenie, przy czym odpowiedzialność za szkodę miałby ponieść jedynie Skarb Państwa.

Co prawda ustawodawca nie przewiduje możliwości skonstruowania grupy po stronie pozwanej, choć oczywiście nie jest wykluczone zaistnienie wielości podmiotów. Zastrzec należy, że w konkretnych wypadkach dopuszczalność współuczestnictwa po stronie pozwanej może podlegać

ocenie nie tylko z punktu widzenia przesłanek współuczestnictwa, ale również przez pryzmat strony powodowej i kompozycji grupy - w szczególności w kontekście jednakowości podstawy faktycznej. Tożsamość podstawy faktycznej może bowiem wpływać na ocenę dopuszczalności współuczestnictwa po stronie pozwanej. Całkowicie odmiennie przedstawia się natomiast kwestia wielości podmiotów po stronie pozwanej. Ustawa nie zawiera w tym zakresie żadnych regulacji szczególnych. Skoro zastosowanie przepisów o współuczestnictwie jest wykluczone w postępowaniu grupowym, a przepis art. 24 ustawy o dochodzeniu roszczeń odsyłający do stosowania k.p.c. nie wyłącza zastosowania jego art. 72-74 k.p.c, to jedynym racjonalnym uzasadnieniem jest konkluzja, że przepisy te znajdują zastosowanie właśnie do wielości podmiotów po stronie pozwanej. Występowaniu po stronie biernej większej liczby podmiotów nie sprzeciwiają się też ani cele ustawy, ani jej szczegółowe postanowienia. W konsekwencji, uznać należy, że w postępowaniu grupowym, w przypadku wielości podmiotów po stronie pozwanej, stosuje się przepisy k.p.c. o współuczestnictwie.

Słusznie Sąd Okręgowy wskazał, iż w roszczeniu o ustalenie nieważności czynności umorzenia 51,5 % jednostek rozrachunkowych powodów w OFE można dopatrywać się ochrony konsumenta. Nie budzi wątpliwości, iż zawarcie przez członków grupy umowy z OFE nie było związane z działalnością gospodarczą lub zawodową, zatem posiadają status konsumenta zgodnie z art. 22¹ k.c. Nie budzi wątpliwości okoliczność, iż OFE są przedsiębiorcami. Zatem formułowane zarzuty przez obu skarżących nie zasługują na uwzględnienie.

Natomiast nie wynika, z uzasadnienia Sądu Okręgowego, aby Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przypisano status przedsiębiorcy, co czyni bezpodstawnym zarzut naruszenia art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Słusznie wskazał Sąd Okręgowy, iż intencją ustawodawcy było ułatwienie dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym. Za dopuszczalnością dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym przemawia: ekonomika wymiaru sprawiedliwości, ujednoczenie rozstrzygnięć w poszczególnych indywidualnych sprawach, rozszerzenie możliwości dostępu do sądu oraz bardziej efektywne i szybsze dochodzenie roszczeń.

Mając powyższe na uwadze, należy podzielić stanowisko Sądu Okręgowego o możliwości rozpoznania niniejszej sprawy w trybie przewidzianym w ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.